

رصدخانه مراغه (رصدخانه خواجه نصیرالدین طوسی)

رصدخانه مراغه یکی از یادگارهای علمی و فلکی خواجه نصیرالدین طوسی؛ فیلسوف، ریاضیدان و منجم بزرگ دوره ایلخانی و صاحب رساله مشهور اخلاق ناصری و زیج معروف ایلخانی است...

صد مرتبه زد بخت به هم زیج و رصد را

این هفت فلک، اختر مسعود ندارد (نظیری)

رصدخانه مراغه یکی از یادگارهای علمی و فلکی خواجه نصیرالدین طوسی؛ فیلسوف، ریاضیدان و منجم بزرگ دوره ایلخانی و صاحب رساله مشهور اخلاق ناصری و زیج معروف ایلخانی است که به دست او، با همراهی عده ای از فضلا و دانشمندان بنا شده. این رصدخانه زمانی از مشهورترین رصدخانه های اسلامی بوده که آوازه آن تمام جهان آن روز را فرا گرفته و تاکنون با این همه نظورات و تغییراتی که در جهان پدید آمده هنوز هم نام آن رصدخانه و بانی آن بر سر زبانهاست. در سال 657 هجری به دستور خواجه بزرگ طوسی؛ "فخرالدین ابوالسعادات احمد بن عثمان مراغی" معمار معروف آن عصر، ساختمان وسیع و با شکوه رصدخانه را با نقشه استاد شروع نمود. محلی که برای رصدخانه انتخاب شده بود تپه ای است که در شمال غربی شهر مراغه واقع شده و اینک بنام رصدخانه مراغه معروف است.

رصدخانه مراغه؛ مراغه

برای کمک به رصدخانه علاوه بر کمک های مالی دولت، اوقاف سراسر کشور نیز در اختیار خواجه گذارده شده بود که از عشر (یک دهم) آن جهت امر رصدخانه و خرید وسائل و اسباب و آلات و کتب استفاده می نمود. در نزدیکی رصدخانه، کتابخانه بزرگ و بسیار عالی ساخته شده بود که در حدود چهارصد هزار جلد کتاب نفیس از بغداد، شام، بیروت و الجزیره تهیه و جهت استفاده دانشمندان و فضلا در آن قرار داده شده بود.

در جوار رصدخانه، سرایی عالی برای استفاده خواجه و منجمین ساخته شده و مدرسه علمیه ای جهت استفاده طلاب دانشجو نیز احداث گردیده بود. این کارها مدت 13 سال به طول انجامید، تا اینکه هلاکو در سال 663 ه. ق. درگذشت. لیکن خواجه تا آخرین دقایق عمر خود مواظبت و اهتمام بسیار نمود که آن رصدخانه و کتابخانه از بین نرود و خللی در کار آنجا رخ ندهد و تقویم و زیج ایلخانی حاصل این تلاش بی وقفه بوده است.

هم اکنون از بزرگ ترین مرکز علمی منطقه، تنها قسمت های کوچکی بر بلندای تپه مشرف به شهر مراغه باقیمانده است. خوشبختانه در طول دهه پنجاه با کوشش هایی که به سرپرستی دکتر پرویز ورجاوند انجام شد باقیمانده های این بنا مرمت شده است. در حال حاضر، گنبدی بزرگ به جهت حفظ بناهای باقیمانده بر روی آن قرار داده شده که ظاهراً به صورت نمایشگاه نیز از آن استفاده می شود.

در سال 672 هجری قمری، خواجه نصیر که آثار مکتوبش از 50 کتاب و رساله افزون است با جمعی از شاگردان خود به بغداد رفت تا بقایای کتاب های تاراج رفته را جمع آوری و به مراغه ارسال دارد. اما اجل مهلتش نداد و در تاریخ 18 ذی الحجه سال 672 هجری قمری در بغداد دار فانی را وداع گفت. جسدش را به کاظمین انتقال داده و در جوار امامین همامین دفن نمودند.